

„E ponton el akart menni abba a legmélyebb sötétbe, ami egy másik végletben éppoly vonzó, mint a fény.”
(Szomoró Dezső: *Horeb tanár úr*)

*

Szegedi-Szabó Béla 15

Medi¹ sziporkázóan rügyező fáí, végtelen tájai, frissen gyöngyöző, tavaszi vizei mind-mind belém költöztek, új világok teremtek bennem, amelyek egy személyre szabott

panteizmus szellemében fogantak: és Medi tényleg hitt benne, oly elmélyülten ücsörgött a természet titokzatos temploma előtt, mint senki más ebben az országban.

„Isten szétszóródott a tárgyakban” – mondotta egy naplemente alkalmával, amikor éppen a száraz fűben fekvé időztünk, hagytuk, hogy a kis bogarak szabadon másszanak rajtunk. „Rejtőzése egyben felhívás is: semmit nem kell tenni, csak figyelni a távot, ahogy a nap alászáll. Ilyenkor, akár egy magára hagyott gyermek, félni kezd az ember, a halál apró borzongásai járnak át testének minden sejtjét, pórúsát. De ez a közelség egyben a szabadulás is, gyakran látom ezt az állati szorongást a csavargók arcán, kéztördelésein. Megfigyeltem azt is, ahogy ez a letagadhatatlan árnyék, akár egy idegen tárgy, szép lassan leválik, és különös békévé szelídülve ott lebeg a hajnali levegőben.”

Emlékszem Medi egyik festményére: a mély varangybarna, vastagon felkent felület közepéből egy szentjánosbogárszerű pontocska világít, egy tanya a sötétlő pusztá végtelenjéből. Egész éjjel nem tudtam aludni, ez az izzó gombostűfej sokáig kísértett.

Sokszor ott találtam Medit apám egyik hátsó, titkos szobájában, oda rejtőzött, ha csavargói, nyomorultjai és egyéb, titulussal nem rendelkező, nehéz életű, másnaposságtól gyötört ismerősei zaklatták. Ilyenkor ott ült csendben, meghúzva magát a recés páfrányok között, buddhista nyugalma ilyenkor megbolydult, remegő kézzel simogatta a növény poros leveleit. Hamar rájöttem, miféle korlátai vannak a mindent befogadó, egyetemes szeretet gyakorlatának. Medi ebben sem számított mértéktartónak, mintha csak prófétai búcsújárást rendezett volna, mindenhová követték nyomorultjai, olykor elfoglalták a városszéli kocsmákat, ő pedig fejét lehajtva festegetett, és ha szükség volt rá, apám neki szánt apanázsából segítette a rászorulókat. Mégis imádtam különös játszmáit, mindenben különbözött a kor emberétől. Furcsa idegenséget árasztott magából, de ha beszédbe elegyedtl vele, máris

rájöttél, ő maga a vigasztalás, a hegyek levegője, alkonyfényű derengés. Bár csak én is olyan lehetnék, mint ő! A hegyek, erdők, sziklaszorosok papja, aki, ha magát nem is, de másokat megszabadított a félelemtől és a szenvedéstől.

Se perc alatt képes volt a szegényekkel szót érteni, elmesélték neki 16 apró bajaikat, prófeciáikat, majd ezek után sorsuknak oly titkos fordulóit, érthetetlen és megfajtságra váró eseményeit, amelyeket addig a legnagyobb titokban tartottak. De Medi úgy tudott nézni és hallgatni, mint senki: áttetsző-áteresztőként, akár forrásvíz a bíbor alkonyatban.

Ez babonázhatta meg apámat, Wolfner Józsefet is, akinek pragmatikus vasakarata oly szelíd és láthatatlan falba ütközött, hogy amikor Medivel beszélgetett, némi megütközést véltem rajta felfedezni, a megadás jeleit érzékeltem. Az apám tehetetlen volt vele szemben. Sőt, az évek során, nemcsak gazdasági haszonlesés céljából tartotta maga mellett, hanem egyfajta egzotikus, különös jelenségként kezelte, ezért közlekedhetett oly feltűnő könnyedséggel a Singer és Wolfner teadélutánjain. Hatalmas munkabírása, amely nem törődött a terhekkkel, végül mindenkit lenyűgözött. Mély alászállása a természet és a lélek útvesztőinek démoni bugyraiba jeleket hagytak az arcán: de sosem a dekadencia fekete rózsái, hanem az önelemzés hajnali-tiszta nővénei nyiladoztak rajta.

Úgy hordta a hátán a zsákját, akár egy meglett vándor. Sosem felejttem el azt, amikor először pillantottam meg: az Andrassy út széles fái mellett ácsorgott. Alakja a polgári életforma, tündöklésvágy és pökhendiség ellenpéldájaként, nem utolsósorban gyakorlati útmutatóként szolgált azok számára, akik nem érezték magukat otthonosan a főutcák csillároktól, bútoroktól hemzsegő, arisztokratikus váraiban.

Medi *kívül* élt a birodalmon, akár egy nemlétező vallás messziről idétevédt, utolsó megtestesülése. Egyszerre volt benne valami merészen lebegő és mégis markánsan valóságos. Akárha egy erdei lény tévedt volna az Andrassy út esti lámpásainak búvőkörébe.

*

Álmomban eljött hozzánk Zay grófnő.

Egyszer csak besétált a szobámba. Megállt a csupasz fal előtt, úgy nézte, mint valami nagy, szent csodát: hosszú ujjáival, karmaival megsimogatta, majd nyalogatni kezdte a szűk rétegben odaszáradt festéket.

Nem is tudod, milyen ízletes, mondta, nem fordult felém, mosolygott, életében talán először láttam mosolyogni, kapafogai – mint ketrecren nevelt házinyulaké – kitüremkedtek nedves mésszel átitatott szájüregéből.

Kérdezd meg a Palit, éhes-e, nézett rám hirtelen, és akkor tűnt fel, hogy behorpadt mellkasa magasából egy kis családi ezüst tálca világit telis-tele

gyümölcsökkel. Oly természetesnek hatott a látvány: pedig a megrakott tálcát senki és semmi sem tartotta, az csak úgy, a frissen mosdatott körték, almák, szilvák áttetsző súlytalansága által lebegett.

Nézeteimet később erősen befolyásolta ez a nyugtalan, mindenre kiterjedő álom: a szellem és az anyag furcsa ötvöződése teszi, hogy a folyamatos vibráció állandó áttűnésben mutatja a testet. Még az élettelennek tűnő tárgyak is rácáfolnak mozdulatlanoknak vélt természetükre. Átsejlik az anyagon túli. A legszerényebb, legeszköztelenebb csendélet mélyen is életre szóló átváltozások zajlanak.

Zay grófnő még mindig ott állt a szobánkban, szeme váratlanul megtelt könnyel. A gyümölcsöstálnak nyoma veszett. Az asszony vágyakozón nézett a fal irányába. Mintha lappangana ott valami rendkívüli.

Nem tudtam, meddig marad még a grófnő, de önmagához való feltétlen hűségének nyers eleganciája, megnyilatkozó szelleme igen csak elszórakoztatott.

*

A vacsora korántsem számított errefelé jelentős dolognak: néhány darab szárított szardellából meg két kupac zöldségpüréből állt. Ez utóbbi frissessége hagyott maga után némi kívánnivalót. Egy középkorú férfi jött hozzánk minden éjjel, és egy üveg száraz vörösbort hozott. Bőre sötéten ragyogott, szemében volt valami a hollómadarak lényéből. Azt mondják, errefelé, a szirakúzi tengerpart közelében valamikor réges-régen megtelepedett egy nép, ki tudja, mely észak-afrikai törzs kalandvágyó, hajós vándorai, akiknek leszármazottai még mindig itt élnek: leplezetlen, berber arcél, mélyen ülő, árnyékos, nomád tekintet, amely akárha valamely ősi rémtett kitörölhetetlen emlékét hívná elő. A fekete loboncút Vignorinak hívták, mindenki kedvelte, mert őt bízták meg azzal a feladattal, hogy élelmet szállítson a katonafoglyoknak, s ha felriadtál nyugtalanító álmaidból, mindig találtál a közös kosárban némi olajbogyót és kenyeret.

Vignori hevesen gesztikulált, valamiféle társra lelt bennem, de fogalmam nem volt, éppen mit óhajt. Ellentmondást nem tűrően karon ragadott, majd egész testével egy festő mozdulatait próbálta utánozni. Titokzatosan mosolygott, majd intett, hogy kövessem, én pedig megfeledkezve minden veszélyről és előírásról, a nyomába szegődtem. Görnyedve osontunk a fővény apró kövei között. Miközben ott hagytuk nyomainkat a tenger nyughatatlan hullámai által nyaldosott, langyos homokon, friss csigahéjak ropogtak cipőnk alatt, és megnyúlt hínárok tekeredtek bokáinkra.

Zord árnyékok táncoltak a sziklák élei között, a nap már elvonulóban volt.

A távolban egy vulkán füstölgött: amolyan komolyan nem vett, de rendkívüli módon ebbe a növényi világot nélkülöző tájba illeszkedő
18 tartalom és forma, elsöre vészjósló kép, meredek valóságreszlet, ami – és talán éppen ez volt a legfurcsább, legmegdöbbentőbb a jelenségben –, mégis nyugalmat árasztott.

Mintha mindig is erre vágytam volna, erre az irreális pillanatra.

Vignori a kezét dörzsölte, valósággal ujjongott, és akkor még nem is sejtettem, hogy más érdekességet is tartogat számomra.

A következő pillanatban felkiáltott, és kezével balra mutatott. Egy igénytelen kőház pihent alig távol a fővenytől. Nem messze a roskatag menedékhely bejáratától mésszel leöntött, karcsú út vezetett a tenger irányába: de ez a valószerűtlen útszakasz egyszer csak váratlanul megszakadt, akárha építtetője meglepedkezve céljáról elgereblyézte volna. Olybá tűnt, mint amikor a tudat mélyén keletkező gondolat működését egyszer csak váratlanul megszakítja valami külső, és ezáltal a külső és belső dolgok addig helyesen értelmezett összefüggései látványosan összekuszálódnak.

A kőházból – amely inkább egy üregre emlékeztetett, semmint épületre – kikandikált egy furcsa, elnyútt fej, vaskos szemöldök, amelyet a robusztus alsó- és felsőtest is követett. A rongyos nadrág alól ócska bocskor feketélt. Kísétált az ajtón, de nem várt sokáig, felemelte a jobb karját, mint aki jelzéseket szeretne küldeni az eltévedt hajósoknak. De mivel sem hajó, sem más nem látszott a tengeren, sem a part közelében, inkább tűnt úgy, mint aki valamely felsőbb erővel tart fenn titkos kapcsolatot, azoknak integet.

Miféle abszurd ragaszkodás, hűség rabja lehet ez a szakállas, szirakúza-i bolond, kérdeztem magamtól, mert Vignorinak efféle sikamlós kérdéseket nem tehettem fel. Miért tartja fenn e kis kőházát a füstölgő vulkán tövében, miért éppen a legnagyobb fenyegetés közelében érzi csak magát biztonságban, ha élhetne máshol is? Azért, feleltem rögtön, mert rögeszmésen ismételt mozdulatai csak itt nyerik el végső értelmüket, éppen itt, az élet és halál vékony mezsgyéjén egyensúlyozó vörös terrénium dél-itáliai magányában. Ha csapkod is legyezőszerű karjával, ha szemöldökének bozontja alól sötét vilámokat is szór tekintete, akkor sem érheti rágalom. Mert minden részecskéje ehhez van rendelve. Őrülete és bolondsága csak kívülről tetszik bizarrnak. Ő az, megismerem, mondtam ki hangosan, ő az, aki teljes fiziognómiájával, mindennapos, rituális szertartásával felel a vulkán működéséért, a kráter erőinek megzabolázásért.

Hajó- és vitorlaroncsok ékelődtek a homokba, akár a hústalan halgerinc. Kövek szivárgó vasvöröse színezte a vizet. A szirakúza-i bolond ott állt előttem teljes valójában. Szél nyikorogtatta a nyitva felejtett ajtót. A szívem

a torkomban dobolt. Megfordultam. Először néztem a tenger rubinvörös cseppjeire olthatatlan szomjúsággal. Éreztem, ahogy a becsapódó, alkonyi hullám élesre köszörült szegélye felsérti húsomat, majd valami felfénylő üresség felé sodor.

19

¹ Mednyánszky László (1852 –1919): magyar festő és grafikus. Farkas István mestere.

